

West Bengal State University
B.A./B.Sc./B.Com. (Honours, Major, General) Examinations, 2013

PART - II
SANSKRIT — HONOURS
Paper - III
(NEW AND OLD SYLLABUS)

Duration : 4 Hours]

[Full Marks : 100

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

The figures in the margin indicate full marks.

(NEW SYLLABUS)

UNIT - I

(Marks : 10)

Define and illustrate any one of the following :

5

अपहनुति, समासोक्ति ।

Name and explain the figures of speech in any one of the following verses :

5

a) अधरः किसलयरागः कोमलविटपानुकारिणौ बाहू ।

कुसुममिव लोभनीयं यौवनमङ्गेषु सन्नद्धम् ॥

b) बृहत्सहायः कार्यान्तं क्षोदीयानपि गच्छति ।

सम्भूयाम्भोधिमभ्येति महानद्या नगापगा ॥

UNIT - II

(Marks : 35)

3. Discuss the merits and demerits of Bhāravi as poet.

12

OR

Give a vivid description about the methods adopted by Duryodhana in his administration to make content his subjects as revealed by Vanecara in his speech.

In this context depict in brief the character of the speaker.

8 + 4

4. Translate into Bengali or English any two of the following :

2 × 5

- a) निसर्गदुबोधमबोधविक्लवाः

कृ भूपतीनां चरितं कृ जन्तवः ।

तवानुभावोऽयमवेदि यन्मया

निगूढतत्त्वं नयवर्त्म विद्विषाम् ।

- b) अबन्ध्यकोपस्य विहन्तुरापदां

भवन्ति वश्याः स्वयमेव देहिनः ।

अमर्षशून्येन जनस्य जन्तुना

न जातहार्देन न विद्विषादरः ॥

- c) सखीनिव प्रीतियुजोऽनुजीविनः

समानमानान् सुहृदश्च बन्धुभिः ।

स सन्ततं दर्शयते गतस्मयः

कृताधिपत्यामिव साधु बन्धुताम् ॥

- d) कथाप्रसङ्गेन जनैरुदाहता -

दनुस्मृताखण्डलसूनुविक्रमः ।

तवाभिधानात् व्यथते नताननः

सुदुःसहान् मन्त्रपदादिवोरगः ॥

5. Explain with reference to the context any one of the following verses in Sanskrit : 8
- a) तथापि जिहः स भवज्जिगीषया
तनोति शुभ्रं गुणसम्पदा यशः ।
समुन्नयन् भूतिमनार्यसङ्गमाद्
वरं विरोधोऽपि समं महात्मभिः ॥
- b) व्रजन्ति ते मूढधियः पराभवं
भवन्ति मायाविषु ये न मायिनः ।
प्रविश्य हि घ्नन्ति शठास्तथाविधान्
असंवृताङ्गान् निशिता इवेषवः ॥
6. a) Name and expound the samāsa of गुणसम्पदा or कथाप्रसङ्गेन । 2
b) Account for the case ending in तवाभिधानात् in 4 (d) or बन्धुभिः in 4 (c). 2
c) Derive व्यथते or पराभवम् । 1

UNIT - III

(Marks : 35)

7. Discuss the qualities of the kings of the dynasty of Raghu as found in the Canto-I of Raghuvamśa. 12

OR

What do you know about the characteristics of Mahākāvya ? How far these characteristics are to be found in the Raghuvamśa ?

8. Translate into Bengali or English any two of the following verses : 2 × 5

- a) लोकान्तरसुखं पुण्यं तपोदानसमुद्भवम् ।
सन्ततिः शुद्धवंश्या हि परत्रेह च शर्मणे ॥
- b) तं सन्तः श्रोतुमर्हन्ति सदसद्व्यक्तिहेतवः ।
हेम्नः संलक्ष्यते ह्यग्नौ विशुद्धिः श्यामिकाऽपि वा ॥
- c) व्यूढोरस्को वृषस्कन्धः शालप्रांशुर्महाभुजः ।
आत्मकर्मक्षमं देहं क्षात्रो धर्म इवाश्रितः ॥
- d) भीमकान्तैर्नृपगुणैः स बभूवोपजीविनाम् ।
अधृष्यश्चाभिगम्यश्च यादोरत्नैरिवार्णवः ॥

9. Explain in Sanskrit with reference to the context any one of the following : 8

- a) क्व सूर्यप्रभवो वंशः क्व चाल्पविषया मतिः ।
तितीर्षुर्दुस्तरं मोहादुडुपेनास्मि सागरम् ॥
- b) अथवा कृतवाग्द्वारे वंशेऽस्मिन् पूर्वसूरिभिः ।
मणौ वज्रसमुत्कीर्णे सूत्रस्येवास्ति मे गतिः ॥

10. a) Name and expound the Samāsa of सूर्यप्रभवः or लोकान्तरसुखम् । 2

b) Account for the case ending in हेम्नः in 8 (b) or पूर्वसूरिभिः in 9 (b). 2

c) Derive आश्रितः or विशुद्धिः । 1

UNIT - IV

(Marks : 20)

11. Critically examine the remark — “माघे सन्ति त्रयो गुणाः”, Enrich your answer with quotations from your text. 9

OR

Summarise the speech of Nārada as narrated in the Canto-I of the Śisupālavadha.

12. Translate into Bengali or English any one of the following verses : 4

i) a) श्रियः पतिः श्रीमति शासितुं जगज्जगन्निवासो वसुदेवसद्गनि ।

वसन् ददर्शावतरन्तमम्बराद्धिरण्यगर्भाङ्गभुवं मुनिं हरिः ॥

b) गतं तिरश्चीनमनूरुसारथेः प्रसिद्धमूर्ध्वं ज्वलनं हविर्भुजः ।

पतत्यधो धाम विसारि सर्वतः किमेतदित्याकुलमीक्षितं जनैः ॥

OR

- ii) Write short note on वीणा and रस in शिशुपालवधम् । 2 + 2

OR

- iii) a) Name and expound the samāsa of अनूरुसारथेः or वसुदेवसद्गनि । 2

b) Account for the case ending in जनैः in 12 i (b) or श्रीमति in 12 i (a). 1

c) Derive तिरश्चीनम् or वसन् । 1

13. Explain in Sanskrit with reference to the context any one of the following verses : 7

a) प्रभुर्बुभूषुर्भुवनत्रयस्य यः शिरोऽतिरागाद्दशमं चिकर्तिषुः ।

अतर्कयद्विघ्नमिवेषृसाहसः प्रसादमिच्छासदृशं पिनाकिनः ॥

b) विधाय तस्यापचितिं प्रसेदुषः प्रकाममप्रीयत यज्वनां प्रियः ।

ग्रहीतुमार्यान् परिचर्यया मुहुर्महानुभावा हि नितान्तमर्थिनः ॥

(OLD SYLLABUS)

UNIT - I

(Marks : 50)

1. What is Nāndī ? Discuss the Nāndī-problem as stated by Visvanātha. 3 + 7

OR

What is meant by Prastāvanā ? What are its varieties ? Explain any two of them with illustrations. 2 + 2 + 6

2. Write short notes on any two of the following : 2 × 5

कथा, चूलिका, विमर्शसन्धि, भारती वृत्ति ।

3. Define and illustrate any three of the following figures of speech : 3 × 5

उत्प्रेक्षा, सन्देह, समासोक्ति, परिणाम, सन्देह ।

4. a) Distinguish between any two of the following pairs : 2 × 7 $\frac{1}{2}$

दृष्टान्त and निदर्शना, दीपक and तुल्ययोगिता, रूपक and परिणाम ।

OR

- b) Name and explain the figures of speech in any two of the following verses :

2 × 7 $\frac{1}{2}$

i) नवपलाश-पलाशवनं पुरः स्फुटपराग-पयगतपङ्कजम् ।

मृदुलतान्त-लतान्तमलोकयत् स सुरभिं सुरभिं सुमनोहरैः ॥

ii) इदं किलाव्याजमनोहरं वपुस्तपःक्षमं साधयितुं य इच्छति ।

ध्रुवं स नीलोत्पलपत्रधारया शमीलतां छेतुमृषिव्यवस्यति ॥

iii) धन्यासि वैदर्भि ! गुणैरुदारैर्यया समाकृष्यत नैषधोऽपि ।

इतः स्तुतिः का खलु चन्द्रिकाया यदब्धिमप्युत्तरलीकरोति ।

iv) बारिजेनेव सरसी शशमेव निशीथिनी ।

यौवनेनेव वनिता यनेन श्रीर्मनोहरा ॥

UNIT - II

(Marks : 20)

5. Write an essay in Sanskrit on any *one* of the following topics : 20
- a) वर्तमाने भारतवर्षे संस्कृतशिक्षायाः उपयोगः ।
 b) सत्यमेव जयते ।
 c) देशप्रेम ।

UNIT - III

(Marks : 30)

6. Give a description of Rāma's journey to the hermitage of the sages. 10

OR

What should be the proper designation of Bhaṭṭikāvya 'a poetical grammar' or 'a grammatical poem' ? Give reasons for your answer.

7. Translate into Bengali or English any *two* of the following : 2 × 4

a) वनानि तोयानि च नेत्रकल्पैः पुष्पैः सरोजैश्च निलीनभृङ्गैः ।

परस्परां विस्मयवन्ति लक्ष्मीमालोकयाञ्चक्रुरिवादरेण ॥

b) हिरण्मयी शाललतेव जङ्गमा च्युता दिवः स्थास्नुरिवाचिरप्रभा ।

शशाङ्कान्तेरधिदेवताकृतिः सुता ददे तस्य सुताय मैथिली ॥

c) अनेकशो निर्जितराजकस्त्वं पितृनताप्सीर्नृपरक्ततोयैः ।

संक्षिप्य संरम्भमसद्विपक्षं कास्यार्भकेऽस्मिंस्तव राम रामे ॥

8. Explain in Sanskrit with preference to the context any *one* of the following verses : 7

a) न तज्जलं यत्र सुचारुपङ्कजं न पङ्कजं तद् यदलीनषट्पदम् ।

न षट्पदोऽसौ न जुगुञ्ज यः कलं न गुञ्जितं तत्र जहार यन्मनः ॥

b) बलिर्बबन्धे जलधिर्मन्थे जह्नेऽमृतं दैत्यकुलं विजिग्ये ।

कल्पान्तदुःस्था वसुधा तथोहे येनैष भारोऽतिगुरुर्न तस्य ॥

9. a) Name and expound the Samāsa in निलीनभृङ्गैः in 7 (a) or in दैत्यकलम् in 8 (b). 2
- b) Write grammatical note on any one of the following : 2
जङ्गमा in 7 (b), वसुधा in 8 (b).
- c) Derive in संक्षिप्य in 7 (c) or in जहार in 8 (a). 1